

פנינת הלכה קדוה ארץ

גיליון 8 | ג' טבת תשע"ד | פרשת ויגש

באיזה
דגים
יש עצם

הרב יובל
הכהן אשכנזי
'בסוד הדברים'

צריך להבין שהתורה וחז"ל לא מחפשים אותנו בסיכוב. "אין הקב"ה בא בטרוניה עם בריותיו". לא באים אליך בטרוניה על מה שאתה לא יכול. אלא מה? הפוך! מחפשים איך לעזור ולסייע לנו. אדם שלא ראוי לקבלת השפע לא יקבל אותו, והתורה וחז"ל באים לעזור לנו להבין איך להיות ראויים לקבלת השפע, ומה מונע אותנו מלקבל אותו.

אם נאמר על שלוש עבירות "ייהרג ואל יעבור", עלינו להבין שהדברים האלו פשוט חוסמים אותנו לחלוטין מלקבל שפע. כמו, חלילה, עצם שתקועה בגרון ולא נותנת לשום דבר לעבור, ויכולה גם לחנוק אותנו. בגלל זה חז"ל אומרים לנו, מה שלא יהיה (ייהרג ואל יעבור) - אל תכניס את העצם הזאת לגרון.

גם בדברים אחרים חז"ל באים להזהיר אותנו ולומר לנו באיזה דגים יש עצם, כדי שנדע להיזהר מהם. בשלושת העבירות המצוטטות בשאלה קל מאוד ליפול בכל יום. הן עומדות על פתחו של האדם: הרהורי עבירה, כי היצר מפתה לאדם מאד בזה. ראו את הרחוב ואת כל התקשורת מכל סוג שהוא. עיון תפילה, כי האדם מתפלל בכל יום, ואם אין לו הכנה רצינית לפני התפילה, כמו שהיו נוהגים חסידים ראשונים להכין את עצמם שעות לפני התפילה, קשה שיהיו כל תפילותיו מכוונות ושלא יעלו לו מחשבות ורהורים באמצע התפילה. גם ניסיון שמירת הלשון הוא קשה מכיוון שהוא אורב לנו על כל צעד ושעל. לימודי המוסר וההלכה הנוגעים לדברים אלו יסייעו לנו לא ליפול ברשתם בכל יום.

(האתר הרשמי של הרב אשכנזי: בסוד הדברים (besodh.com))

שאלה:

"שלוש עבירות
אין אדם ניצול מהן בכל יום:
הרהור עבירה ועיון תפלה
ולשון הרע"
(בבא בתרא דף קט"ד)
אז מה רוצים ממני?

קבל
את עצמך
הרב יהודה מלמד
ישיבת רמת גן

יתכן שחז"ל רצו לומר, שלא ייבהל אדם כאשר הוא רואה שנכשל פעמים רבות. על האדם לדעת שזוהו מצבו - לאדם יש יצר ויש חולשות, ובודאי בדברים שבמחשבה קשה מאוד לשלוט.

דווקא כאשר אדם יקבל את עצמו ויזכור שהוא בשר ודם ואיננו מושלם, דווקא אז הוא יוכל להתקדם ולהשתנות. כל עוד אדם מצפה להיות מלאך, מובטח לו שיתאכזב ויפול שוב ושוב. הניסיון לחשוב את עצמי למלאך הוא ממש עצת הנחש שאמר "והייתם כאלוקים".

לעומת זאת, כאשר אדם מודה שהוא בן אדם, רק אז יכול לעמוד מול אלוהים ולהרגיש כמה הוא חסר, כמה הוא זקוק לו ועד כמה הוא צריך את עזרתו. כשאדם מתפלל ממקום כזה לאלוקים, בודאי לא יעזבוהו. "אנא ה' כי אני עבדך, אני עבדך בן אמתך - פתחת למוסרי".

להשתלט
על
הספונטני
הרב שלמה זלמן
גופין
משפיע ישיבת
'תומכי תמימים'
המרכזית

אכן, משתמע ממאמר חז"ל זה כאילו נגזר עלינו מלמעלה שלא נוכל להינצל משלוש עבירות אלו, ממילא צודק השואל כאשר הוא מניח שאין בכוחנו לעשות דבר כנגד גזירה זו. אך לא זו הכוונה. נתחיל מהראשונה מבין שלושת העבירות: הרהור עבירה נובע מתאוה המתעוררת בלב. כאשר כך קורה - נמשכות באדם מחשבות ורהורים רעים. זוהי כוונת חז"ל באומרם שאין אדם ניצול מהרהור עבירה, מכיוון שהיא נובעת מהלב ולא מהחלטה או תנועה רצונית.

על כך אומר אדמו"ר הזקן בתניא, שכאשר נופלת לאדם מחשבה שכזו מאליה, הרהור עבירה שבא מעצמו, אין הוא נקרא רשע כי זה אינו מרצונו. כאשר הוא ייזכר שזו מחשבה אסורה, יוטל עליו לתפוס את עצמו ולדחות אותה בשתי ידיים ובתוקף רב. אם גם אז, במקום לדחות הוא ימשיך לחשוב ולהרהר במחשבה הרעה, הרי זה כבר מרצונו והוא ייקרא רשע (בשעת מעשה).

על דרך זו גם עיון תפילה: אדם לא יכול להינצל מכך שתוך כדי התפילה, מליבו ושלא מרצונו, יפלו לו מחשבות שונות הגורמות להיסח הדעת. אך אדם צריך ויכול להחזיר את מעייניו ומחשבתו שוב אל התפילה.

4 הדמיון מתגייס
לעבודת ה'

כתבה

6 באתי להיפרד.
מעצמי

התוועדות

3 המזרחוניקים
תותחי עלי!

שולי רנד

לומדים את זה תניא גב

לפקוח עיניו
ולהיות קשוב
הרב יאיר כלב

רבנו הזקן מבאר בספרו תניא קדישא כי ההגדרה של 'עולם' מורה ומתייחסת לבחינת מקום ובחינת זמן דווקא. מכיוון שכל עולם עליון יותר הינו מימד רוחני נעלה ודק יותר, הרי שגדרי והגבלות הזמן והמקום שבכל עולם ועולם הינם בהתאם למעלתו ולפי ערך דקותו הרוחנית.

עניין של הגדרה

כאשר מדובר במקום גשמי אזי מתבטא הדבר באורך, רוחב ועומק גשמיים - וכדוגמת אדם הגבוה מחברו, שהפרש הגובה ביניהם נמדד בסנטימטרים; אולם כאשר מדובר ברובד רוחני יותר, אזי גדרי המקום שבו הינם דקים יותר - וכדוגמת החכם הגדול שחכמתו נעלה שלא בערך, לגבי חכמת החכם הקטן, שהערכת המרחק ביניהם אינה נמדדת בסנטימטרים, כי אם במעלה, היינו לפי ערך גודל החכמה. כך גם בנוגע לבחינת הזמן. ברובד הגשמי נמדד הזמן בשניות, דקות, שעות וימים; ואילו ברובד הרוחני נמדד הוא באופן דק יותר, על-פי סדר 'קדימה ואחור', כגון גורם ותוצאה, סיבה ומסוכב, עילה ועלול. כשם שבעולם הזה חלים חוקי הטבע, ללא יוצא מן הכלל, על אין ספור נבראים גשמיים שבדומם, צומח, חי ומדבר - כן

הוא בעולמות העליונים שבסדר השתלשלות העולמות, זה למעלה מזה עד אין סוף. בכל עולם ועולם לפי ערכו, שוררים, כאמור, כללי מבנה והנהגה דקים ומדויקים בתכלית, החלים על ריבוי נבראים רוחניים לאין מספר. כשם שבעולם הזה לא ייתכן שבעל חיים אחד ישבור חוק טבע כמו כוח המשיכה, או שחפץ דומם יחליט לפתע לנוע, כך בעולמות העליונים אין שום פרט החורג מתבנית בריאתו החקוקה בעצם הווייתו.

השגחה פרטית

'חוקי הטבע' שבכל העולמות, מתהווים בכל רגע מרצונו יתברך. על אף שלעיני בשר נראית המציאות כולה כדבר בפני עצמו, גשמיות וחומריות בלבד, מכל מקום, כמבואר בפנימיות התורה, בכל עת ובכל שעה ומתוך כל דבר ועניין, פונה החיות האלוקית המהווה את הכל במסר אישי לכל אחד ואחת מישראל כיצד לנהוג כיהודי בכל מקום וזמן. אשר זוהי שליחותו של האיש הישראלי - לפקוח עיניו ולהיות קשוב לנתינת הכוח הצפונה במסרים האלוקיים הפונים אליו באופן אישי. לפענחם ולתרגמם אל תוך חיי המעשה, ליצור בהשראתם מהגשמיות כלים לחיי רוח יהודיים. בזה משלים הוא את תכלית הבריאה, לעשותה 'דירה' להקב"ה בתוכו פנימה, בד' אמותיו ובעולם כולו, כמאמר חז"ל "נתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים".

הרגעים האפורים

כלל גדול הוא שכל רגע בחיים הינו מצב מיוחד, שאינו מזדמן לאדם אלא בהשגחה פרטית כדי שישביע בו את חותמתו אישיותו העצמית. מעיקרי עבודתו של החפץ בחיים הוא עניין יוקר הזמן. במיוחד יקרים הם הרגעים האפוריים של חיי החולין והשגרה על פרטי פרטיהם, מכיוון שאמיתת העבודה הפנימית ניכרת דווקא בזיכוכם של העניינים שלכאורה אינם לרוחנו.

נגיעה אלוקית היא וואלטיין

המטוס הראשון הומצא בעקבות התפעלות של אדם מציפור. בתחילה נעתקה נשימתו מהדבר המעופף הזה, מן המהירות והקלילות, ורק לאחר מכן הגיע הרצון הפנימי והמשל לא הגיוני - לעוף! מאז החלו ניסיונות ושכלולים, עד שלאחר דורות פותח מטוס מדהים, המעניק לאדם את המהירות והקלילות לנוע ממקום למקום דרך האוויר. אך כל נשכח: מטוסי הקרב ומטוסי התובלה, מטוסי הנוסעים וחברות התעופה התחילו כולם מהתפעלות כנה של אדם אחד. דורות רבים ראו ציפורים רבות, אך התעופה לא היה ברשימת הדברים שהיו אמורים לרדת דרכם לעולם, ולכן התפעלותם לא הייתה פנימית ומטלטלת כל כך.

ההתפעלות מספרת

התפעלות היא עניין עמוק. מעין פתיחה של הנפש לאור גדול העומד מולה. ההתפעלות באה לגלות לנו רבדים עמוקים, לספר על רצונות וסודות כמוסים הנראים רחוקים עד כדי פנטזיה ממקום עמדתנו. אם המקום הרחוק הזה נגע בנו, קרא לנו ומשך את תשומת ליבנו, הרי שאנחנו שייכים אליו, לעיתים הרבה יותר מאשר אל מקומנו העכשווי.

לחם מלא ומים מינרליים

באחד מהטיולים לאילת בהם השתתפתי בתור מחנכת, מלווה הנשק היה בחור ללא כיפה, שסיפר איך בכל מפגש שלו עם אנשים שנועלים סנדלי שרש הוא היה מתפעל: "ידעתי שהם בטח חזרו מאיזה טיול עכשיו, וכל מה שיש להם בתיק זה לחם מלא ומים מינרליים. ככה ראיתי אותם. פעם אחת ויחידה הצלחתי לשכנע את החבר'ה שלי לוותר על הקניון ולצאת לטיולון. בדרך ראינו שניים עם סנדלי שורש, עצרתי ודיברתי

איתם כמה מילים. הם הוציאו מים ושתינו. ואני התרגשתי וחשבתי על היותנו מפוצצים בקולה ואפרופו. כמה ימים לאחר מכן קניתי סנדלי שורש. נראה לכם שהלכתי איתם? זה היה כמו להתחפש בעיניי, עוד לא הייתי ראוי, הלכתי איתם בבית. אני זוכר את היום שירדתי איתם להוריד את הזבל, ואת היום שהחבר'ה שלי ראו אותי איתם. זה היה מקום שהלך והבשיל. עד שהגעתי לחיבור שלי איתם ביומיום. ותראו אותי היום. אני חי טיולים. והסנדלים האלה - קיץ וחורף - הם עלי. ומה נראה לכם שיש לי בתיק? לחם מלא עם חסה. זה מי שאני היום". הוא סיים לדבר וקם, כדי שנראה את כל הסט, השורש, הנשק והמים מציצים. אלו לא היו הסנדלים בלבד, אלא כל מה שהן סימלו עבורו. הנפש שלו התגעעה לתמונה הזו מפני שזה היה שלו. שלו באמת.

חיצוני נוגע בפנימי

חברות שחיו חיים שאינם קשורים כלל לתורה ולמצוות, סיפרו לי פעמים רבות, שכאשר היו עוברים ברחוב בשבת בבוקר, ורואות את האנשים היוצאים מהתפילה עם תליתות, משהו בהם היה עוצר ומתפעל. התפעלות שכזו מתרחשת כאשר ציור חיצוני נוגע בציור עמוק פנימי ומעיר אותו מתרדמתו. לכולנו זה קורה. משהו מפעים אותנו, שנייה אחת חולפת והכל חוזר לקדמותו. זהו רגע של חסד, מתנה נפלאה של נגיעה אלוקית בנו. האנשים, ההתנהגויות והתכונות המביאים אותי להתפעלות, - הם האני-הפנימי-הבא שלי!

קרוב אליך

עלון שבועי לעבודת השם בדרך החסידות
ת.ד. 52589 רמת גן
עורך: אהרונ בנשטיין
עיצוב: דוסה
לתגובות, יצירת קשר, פרסום והפצה:
info@qarov.org | 054-4530951

אירוע

שיחת חברים עם שולי רנד

לא יותר טוב מאף אחד!

אחד שמעתי צרחות מטורפות. חשבתי שהדגים מישחו. באתי וראיתי שני ליטוואקים עומדים, מתוכחחים על תורה. צרחות, אש, ראיתי מסביבם אש בשיא הפנימיות, בשיא הכאב, בשיא האכפתיות מהתורה.

ומה עם המזרחניקים?
אני אוהב מזרחניקים, מעריץ אותם. אני יכול לחלוק על דברים מסוימים, אבל אני רואה אצלם אמונה. הם תותחים, תותחי על. אני אומר את זה באמת. שמע, בעלי תשובה הם מיעוט והם תמיד חסרי בטחון. יש כאלה שהלכו על "תשובת החיקוי", זאת אומרת שבן אדם זורק את האופי הקודם שלו, שוכח מי הוא היה ומנסה להיטמע. רק מעטים הצליחו כך. הרוב נכנסו לתסכול, ומצאו את עצמם מדוכאים ומדגישים מחופשים עם החליפה והכובע. בגלל הנחיתות הבסיסית של בעלי התשובה, הם עסוקים במלחמה. דופקים להם בראש שהמזרחניקים כאילו חפיפניקים. במקום שכל אחד יקבל את הדרך שלו בעבודת ה', ויהיה גאה בה וישמח בה ויעריך ויכבד, הוא עסוק בהדיפה של אחרים.

מתי זה התחדד לך כל כך?
יש בריחה על טייסים שחזרו בתשובה ושאלו רב: "כבוד הרב, עד אתמול היינו בטייסת, וגם בשתיים בלילה קפצנו מהמיטות בקלות, ואילו עכשיו קשה לנו לקום לתפילת שחרית בשמונה...". והרב ענה להם: "אותו אחד שהעיר אתכם אז, הוא זה שמרדים אתכם עכשיו".
כשהייתי שחקן תיאטרון, היו לי כמה שנים שהכל הלך לי פיקס, שמן על מים. כשחזרתי בתשובה הייתי מפונק מאוד. אמרתי לעצמי שאוקי, הייתי שחקן וקיבלתי פרסים, ובעמדה החדשה שלי ייקח לי שלושה-ארבעה חודשים עד שאתחיל לקבל קהל לייעוץ... אבל הקדוש ברוך הוא טרף לי את הקלפים והגעתי למצב שאם הייתי מצליח להתפלל שלוש תפילות במניין, הייתי רוקד באוויר מרוב שמחה. חברים שלי, שאצלי בבית חזרו בתשובה ועשו את השבת הראשונה, עפו לגבהים, עובדי השם, ועקפו אותי בסיבוב. אז ה' לימד אותי בדרך הקשה שאני לא יותר טוב מאף אחד.

אתה מצליח להסביר אמונה למישהו שאיננו מאמין?
אחד הדברים הגדולים שקיבלתי מהרב ארוש זה להיזהר מלתת את ההדגשה כאילו אני יותר טוב ממישהו. אני בכלל לא מדבר על אמונה מתוך עמדה של "אני מאמין, אתה לא מאמין". להפך, אני מדבר על הקשיים שלי, על הנפילות שלי, ואז זה מאפשר להתחבר לכל אחד להתחבר לנקודת האמונה שלו, וגם אם לא, אני לא עסוק בזה.

מה יש לך לומר למישהו שתופס את האמונה כמו 'ליטוואק' קלאסי?
אני יכול לדבר רק על עצמי. אני מקנא בכל ליטוואק שאני פוגש ברחוב, אני אומר לך את זה באמת.

כמה אתה מקנא?
נראה, האדם יושב ולומר כל היום תורה. עם העפפות שלי אני יכול לבוא ולומר לו "ליטוואק אומלל?". איזה שטויות אלה. חוץ מזה שאני מכיר ליטוואקים אש. בוערים. התפקידים שחילקנו לכל אחד מסוגי המגענות הם שטויות במיץ עגבניות. אני רואה בן תורה, נראה לך שעם ההשגות המעורבות שלי אני יכול עליו? אני מבוטל אליו. יושב בן אדם ולומר תורה קדושה, תורת ישראל, מהבוקר עד הערב! מזה אומר עליו, שיש לו שמחה או אין לו שמחה? כאילו לי יש שמחה... אתה לא חושב שזה שטויות?

אני אוהב מזרחניקים, תותחי על. אני אומר לך את זה באמת!

כן. אבל לשמוע את זה ממך...
הם אנשים קדושים. אני זוכר שבהתחלת התשובה למדתי בכולל ברסלב שהיה סמוך לכולל של פונביז'ים אמיתיים, אתה יודע, ליטוואקים אומללים, חשוכים ומסכנים שכאלו. אני כברסלב, בפנים, והם לא יודעים כלום... בוקר

מדריכים את הדמיון

הרבי מפיסאצנה הבין שהדמיון הוא כוח עליון, לטוב ולמוטב. 'הרהורי עבירה קשים מעבירה', אמרו חז"ל, הגם שמדובר בהרהורים גרידא. הרבי מפיסאצנה נתן 'קונטרה' ליצרא דעבירה והפיץ רבות את תורת הדמיון המודרך החיובי. הרבי הבין כי אם ליצר הרע מותר לפעול בשיטות מתוחכמות הצובעות את הפיתויים בעולם הזה בצבעי גואש עזים כל כך, עד שנרמה יצרם של רשעים לעצמם כהר גבוה, כמוכא בתלמוד בבלי, אז גם ליהודים המחפשים את ה' צריך לתת כלי חזק, כדי לחוש אותו קרוב. עכשיו נראה את היצר הרע מתמודד... הרב לשם מדגיש כי זו דרך זמנית לעבודת ה' וכי השלב הבא בהתחברות אל הבורא הוא חיבור עמוק ללא דמיון כלשהו. שניים מהנושאים המרכזיים בספרי האדמו"ר מפיסאצנה (הידוע גם כרבי קלונימוס) הם "חיזוק המחשבה" ופיתוח הדמיון, שהם תנאים לעורר רגישות יתר לנוכחות הבורא בעולם, לחווייה הרוחנית ולמציאות הקודש. בהסתמך על רעיון זה קרא האדמו"ר ל'קבוצות העבודה' שלו 'בני מחשבה טובה'. האמצעי העיקרי לחיזוק המחשבה, על פי הרבי, הוא תרגילי דמיון מודרך בנושאים מגוונים.

יעורר האיש את עצמו

הרב לשם מספר כי את הגרעין לשיטת הדמיון המודרך שאב האדמו"ר מפיסאצנה מהספר נועם אלימלך, ואף האדמו"ר עצמו טרח לציין זאת כך: "ובספר הקדוש נועם אלימלך פרשת לך איתא שיעורר האיש את עצמו במחשבתו, שיצייר לו שעומד בבית המקדש בנוי... ועל ידי זה הוא בא לבהירות ודביקות גמור להתפלל בכוונה שלימה... ואיתא שם בלשונו הקדוש שיצייר כאילו רואה בעיניו ממש... לא מחשבה חזקה בלבד רק גם דמיון חזק". ה'נועם אלימלך' לא האריך בנושא, והשתמש בביטויים קצרים כמו 'יצייר בליבו או במחשבתו' או 'ידמה בעיניו'. ה'נועם אלימלך' הורה לצייר ציורים מובהקים בעלי אלמנטים רוחניים

כששואלים את הרב ד"ר צבי לשם איך אפשר להתפלל כשכולנו קופצניים וחסרי ריכוז, התשובה מעידה שהגענו לאיש הנכון

הרב לשם מאמין שאפשר לדמיין ממש כמו ילד בשביל לעבוד טוב יותר את ה', ואפילו כתב את הדוקטורט שלו על דמיון מודרך בשיטת האדמו"ר מפיסאצנה

התוצאות מעודדות, איך לא דמיינו את זה קודם?

נדב גלעד

"רואים אנו כאן מלחמה נטושה בין שני דמיונות: מצד אחד דמיון שוא ומתעה, המפריז בהערכת ישותו של האדם, והדמיון הזה בא לנו מאליו, מבלי שום פעולה מצידנו, שכן הוא נובע מאהבת עצמנו הטבועה בנו. נכנה את הדמיון הזה "הדמיון הטבעי". מצד שני, דמיון אמיתי, המראה לו לאדם את השגתו, הבנתו וכשרונו. וחכמה זו, שהאדם לומד את עצמו ומעצמו... רבה מאוד השפעתה על נפש האדם, שכן היא משנה את כל טבעו"

(מתוך הספר "תנאי הנפש להשגת החסידות")

כמו מתן תורה או עמידה בבית המקדש, למשל. האדמו"ר מפיאסצנה לעומתו, האריך מאוד בתיאור תרגילי הדמיון המודרך. את אחד התרגילים של התעוררות לתפילה ליקט האדמו"ר מהספר 'בית אהרן' של רבי אהרן מקרלין, בו מסופר על הצדיקים שהיו מדמיינים את עצמם שוכבים בייסורים בקבר, כאשר לפתע בא אליהם מישהו ומאפשר להם שוב לקום ולהתפלל.

הרב לשם מסביר את תמיכתו של האדמו"ר מפיאסצנה בדמיון מודרך בעבודת ה' בכך שמדובר בחלק ממשנתו החינוכית המפורטת ב'חובת התלמידים', על פיה, יש ליצור בנפש התלמיד התרגשות בעבודת הבורא. מעבר למעשים הטכניים, החשובים לכשעצמם, נצטוונו על 'ואהבת - בכל לבבך' ו'רחמנא ליבא בעי' (הקדוש ברוך הוא רוצה את הלב) המופיע בדברי חז"ל.

לפי הרבי מפיאסצנה, נועד השימוש בדמיון גם להמחיש את סיפורי התנ"ך. האדמו"ר לא מתעלם מכך שהדמיון עשוי להוביל לתפיסה שונה מהמציאות התנ"כית, ולמרות זאת סבור שאין בכך בעיה - "אף על פי שלא תדע אם באמת כך היה, כפי שאתה משער לך במחשבתך", כלשונו, וזאת משום שהמטרה היא חינוכית ולא קוגניטיבית.

נגד היצר

אדם עלול להיכנס למצב של 'ושכחת את ה' אלוקיך' אפילו בתפילת שמונה עשרה... השימוש בכוח הדמיון אמור להנכיח את ה' ולגבור על שכחת הלב, אבל אי אפשר להסתפק רק ב'עשה טוב' וגם עניין ה'סוד מרע' לא נשמט ממשנתו החינוכית של האדמו"ר מפיאסצנה. לא רק בתפילות ובברכות המליץ האדמו"ר להשתמש בדמיון כדי 'להתחבר', הוא חשב שכדאי להשתמש בכוח הדמיון גם כדי 'להתנתק' מהרע. אחת

את שיטת הבעל שם טוב. 'בני מחשבה טובה' של האדמו"ר מפיאסצנה ו'תנאי הנפש להשגת החסידות' של הרב אקשטיין שיצא בשנת תרפ"א היוו אבן דרך חשובה בהתחדשות התנועה החסידית, המנסה להציל את הנפש הרדומה על ידי חיבורה לניצוץ היהודי הפועם בה והעלאת ופיתוח רגשותיה.

כששואלים את הרב לשם האם הוא ממליץ באופן אישי לעבוד בשיטות הדמיון המודרך, הוא משיב בנימוס שאינו איש חינוך. את השיטות השונות הוא טרח להסביר בבירור ולהניח על השולחן. מה שברור הוא, שכדאי לנו להתחיל לדעת להרגיש - לא רק את הקדוש ברוך הוא, אלא גם את הזולת ואת מצוקותיו כדאי לדמיין, לכל הדעות.

מעצותיו המובאת בשם התלמוד הבבלי (ברכות ה'): "לעולם ירגיז אדם יצר הטוב על יצר הרע, אם נצחו - מוטב ואם לאו - יעסוק בתורה". הפיתרון הראשון להתמודדות עם היצר, הוא פשוט ללמוד תורה. ממשיכה הגמרא ואומרת "ואם לאו - יקרא קריאת שמע". אם גם קריאת שמע לא עוזרת, מורים חז"ל לאדם להזכיר לעצמו את יום המיתה. דוגמה לתרגיל דמיון בנושא מופיעה בצד הכתבה.

למעשה, נושא הדמיון המודרך מופיע כבר בתורה, בהתבסס על פרוש רש"י למעשה יוסף ואשת פוטיפר. רש"י מסביר שהגורם לכריחתו של יוסף מאשת שר הטבחים היה דמות דיוקנו של אביו יעקב שנראתה לו. בדמיונו, כמובן. הנה שוב, כוח הדמיון פועל את פעולתו ביתר עוז ומבריה את יוסף מהניסיון הקשה.

תנאי הנפש להשגת החסידות

סביבות אותה תקופת זמן, בה האדמו"ר חיבר 'את בני מחשבה טובה' והעלה את שיטתו בתרגילי דמיון מודרך לראשונה על הכתב, כתב הרב מנחם אקשטיין את 'תנאי הנפש להשגת החסידות' - ספר שעוסק אף הוא בדמיון מודרך. על פי דבריו של הרב לשם לא ידוע על קשר כלשהו בין המחבר לאדמו"ר מפיאסצנה. על הרב אקשטיין עצמו אין הרבה אינפורמציה. מה שידוע הוא שהרב אקשטיין היה חסיד ז'יקוב ובנו של הרב מרדכי אקשטיין, שהיה בין מנהיגי הקהילה בעיירה רישא שבפולין.

בספרו של הרב אקשטיין מובאים חמשה עשר פרקים, וביניהם: "הדמיון המשחרר", "תרגילי מחשבה" ו"שליבים בפיתוח המחשבה העילאית". למרות שבספר כמעט ולא מובאים ציטוטים מן המקורות, במספר מקומות מצהיר הרב אקשטיין שהוא מייצג

"יצייר את הדבר שעובר על כל איש לאחר אריכת ימיו ושנותיו; איך יסתכל ברגע האחרון על כל העולם ועל בנו שמוכרח לפרוש את עצמו מהם וללכת בגופו אל תחתית העפר רמה ותולעה, ובנשמתו אל הדרך שאינה ידועה לו אנה יוליכו אותה, בניו יסובבוהו ויבכוהו ויצעקו... והוא שומע ומבין הכל, ואי אפשר לו לעזור מאומה, רוצה ומתחנן הוא לחיות אבל הלב דוחק עד כדי להתפקע, והגרון מתכווץ עד כדי לחנק, ובחזקה קורעים את נשמתו מגרונו ולבו, וכן אחר כך כשחלויים אותו אל בית עולמו, בניו זה מטיח את ראשו בכותל צועק ובוכה אבי אבי איך עובתנו הלעד נקרעת מאתנו, חו משלכת את עצמה על הארץ ובקול מר צורח צועקת... גם כל העם גועים בבכי מרחמנות עליו ועליהם, צווחה מהומה ומבוכה בכל סביבותיו, וסוף כל סוף כולם שבים לביתם והוא איפה נשאר, ועם מי נשאר..."

(האדמו"ר מפיאסצנה)

התנועה

עם הרב שבתי סלבטיצקי
שליח חב"ד באנטוורפן

מגשישים באפילה

יצאנו מהמקום שבו הסתתרנו. היינו חייבים לדעת מה קרה שם. ראינו את הבחור נכנס ל-770, מתיישב על אחד הספסלים ופורץ בכי. עמדנו בצד נבוכים. כעבור רבע שעה בערך, כאשר הוא הרים את ראשו וראינו שהוא נרגע מעט, ניגשנו אליו. התחלנו לדבר על דא ועל הא, כדי להיכנס עמו בדברים. עולמנו, עולם של שקר הוא. לא פעם אנחנו אומרים משהו אחד וחושבים משהו אחר. אומרים "ברוכים הבאים" וחושבים "צאתכם לשלום", אומרים "שלום עליכם" וחושבים "להתראות". לא פעם אנו מדברים על "דא" אך רוצים את ה"הא". יש אנשים שכל חיייהם מדברים סביב עניין החיים, אך לחיים עצמם אינם מגיעים. כאילו בדרך אגב, זרק אחד מהבחורים את השאלה: "למה הרבי הרים את ידו כאשר דיבר איתך?" הבחור חיך, נהנה מפיקחותו של השואל... "אתה בוודאי רוצה לדעת מה שאלתי את הרבי", אמר, "אספר לך דברים כהווייתם".

ניסיתי לראות את זה כעוד מכשול במרוץ לחתונה. אינני יודע מדוע, אך עמוק בתוכי הרגשתי שמשהו לא מסתדר לי

באתי להיפרד

"אני גר בבופלו, הוריי אמנם יהודים אך הם אינם שומרים תורה ומצוות; חוץ מנרות חנוכה אין לנו שום קשר ליהדות. גם לא יום כיפור. לפני כשנתיים הכרתי בחורה לא יהודייה ובשלב מסוים החלטנו להתחתן. הבחורה היא נוצרייה, והיא אמרה שהיא רוצה להתחתן דווקא בכנסייה. בהתחלה זה הפריע

מגלה את מהותך... בכל מקרה, מצאנו את עצמנו עומדים מחוץ ל-770 ומציצים מאחורי הקיר. הדלת אכן נפתחה, הרבי יצא, והרחוב עמד מלכת. רק כאשר הרבי ירד במדרגות הכניסה, הבחנתי בו. הוא עמד על המדרגה ליד גדר האבנים. הוא היה נראה כבן 25, בחור גבה קומה, בעל פנים עדינות, מגולח למשעי. הכיפה שעל ראשו עמדה ביישנית במקצת, נראית כאורחת שעדיין לא מצאה את מקומה. כאשר הבחין הבחור שהרבי יוצא מ-770, הוא עלה לקראתו במדרגות, נעצר לידו ופנה אליו בהיסוס. לא קשה היה להבחין בהתרגשות הגדולה שאחזה בו. הרבי נעצר והפנה את ראשו לעברו. הבחור ניצל את ההזדמנות, פנה לרבי ואמר משהו. בגלל ריחוק המקום, לא היינו יכולים לשמוע את דבריו. הבטנו בנשימה עצורה. מיהו הבחור? מה הוא רוצה מהרבי? כאשר הבחור סיים לדבר הרבי הביט בו וענה לו כמה מילים, תוך כדי שהוא מניף את ידיו ומצייר באוויר עיגול גדול. הבחור הקשיב, וניתן היה לראות שהוא לא בא על סיפוקו. הוא עמד באי נוחות, ובאותן שניות מועטות נדמה היה כאילו הוא מהסס האם להמשיך בשיחה. לבסוף הוא הרים את ראשו ופנה לרבי בשאלה נוספת.

הבטנו בפניו של הרבי. חלף בהם ברק של קורת רוח. נדמה היה כאילו הוא חיכה לשאלה. הרבי הביט בעיניו של הבחור במבט חם ואוהב, מבט של קירוב הדעת, ואמר לו כמה מילים תוך שהוא מפנה את אצבעו אל עבר לבו של הבחור. לא שמענו מאומה, אך כולנו הבחנו שהבחור לא היה מוכן לתשובה זו. הוא המשיך לעמוד על המדרגות כמוכה הלם. הרבי הניע קלות את ראשו, עקף את הבחור נכנס למכונית ונסע.

כל סיפור בעולם, ובפרט סיפור שצדיק מעורב בו, הוא זרע שיכול לצמוח ולשנות אותנו. עלינו רק לתת לו את התנאים המתאימים - להקשיב לו, לקלוט אותו, להרגיש אותו ולחיות איתו. לא די בשמיעת או קריאת הסיפור, צריך "לגדל" אותו בתוכנו. כך הוא גם הסיפור שלפנינו. זהו מעשה שארך בסך הכל דקה אחת, 60 שניות, אך הוא שינה את חייו של יהודי מבופלו וזרע זרעים שמהם מתפתחות עד היום משפחות יהודיות.

מישהו ניגש לרבי

היה זה סתם יום של חול. עמדנו, כמה בחורים, בכניסה ל-770, המרכז של חסידות חב"ד בניו-יורק, ופתאום עבירה השמועה: "הרבי יוצא... הרבי יוצא...". תמיד במצבים כאלו, ההרגשה הראשונה שהכתה בנו הייתה הרצון לברוח. קראנו ורגש הזה "בושת הרוממות", על משקל "יראת הרוממות". התביישנו לעמוד מול הרבי. ילד קטן לא מתבייש כי הוא לא מבין. הבושה גדלה ככל שערך ההבנה וחוש המדידה שלך רגיש יותר. הבושה בכלל, וממה אתה מתבייש בפרט,

"רבי, אני

מתכוון ברצינות!"

"אולי הצורך שלך לבוא לבית הכנסת ו'להיפרד', מוכיח מהי עצמיותך? ואולי גם מהי עוצמתך?"

לי, אבל אחר כך חשבתי - בעצם מה זה חשוב איך קוראים לבית שבו נתחתן ואלו מילים ימלמל האדם שיחתן אותנו? ניסיתי לראות את זה כעוד מכשול במרוץ לחתונה. אינני יודע מדוע, אך עמוק בתוכי הרגשתי שמשוה לא מסתדר לי. ידעתי שאני משקר ושזהו צעד רציני מדי מכדי להתייחס אליו בזלזול או באדישות. ניגשתי לבית כנסת שהיה בסביבתך. היה זה בסוף התפילה, ורוב האנשים כבר יצאו. נעמדתי מול ארון הקודש, ומבלי להרגיש מלמלתי כמה מילים, מין התנצלות על מה שאני עושה. מישוהו ניגש אלי ושאל אם אני מחפש מישוהו. "כן", עניתי, "אני מחפש את עצמי". הוא חיך ואמר לי: "ומה אתה עושה כאן בבית הכנסת?" "באתי להיפרד", אמרתי לו. "להיפרד ממי?" הוא שאל אותי בהרמת גבה כמי שאינו מבין. "להיפרד מה..."

בעצם להיפרד מהיהודי שבי, עניתי. הוא הביט בי ושתיק. היו לו עיניים רכות. פניו הביעו חכמה וטוב לב. "האם אחרי שתפרד ממנו תמצא את עצמך או תברח מעצמך?" שאל אותי. שתקתי. לא ידעתי מה לענות. האיש הזה העמיד אותי מול עצמי. לבסוף אמרתי לו: "בעצם איני יודע... אני רוצה להתחתן... והיהדות מפריעה לי...". "איני מכיר את הסיפור שלך", אמר, "אך אולי החתונה הזו, שאתה מדבר עליה, היא דרך

לברוח מעצמך? אולי הצורך שלך לבוא לבית הכנסת ו'להיפרד', מוכיח מהי עצמיותך? ואולי גם מהי עוצמתך? ואם תרשה לי לומר, המשיך אותו יהודי, "גם מהי עצמאותך?" שתקתי. עד היום לא עמדתי מול השאלות הכואבות האלו. הרגשתי את הכיסויים שלי נושרים מעליי. לא יכולתי להתאפק ושאלתי: "האם אתה חושב שאני חוטא?" - "חוטא", ענה לי האיש, "פירושו גם להחטיא, לפספס את המטרה. אני חושב שאתה מחטיא ומפספס את עצמך. אתה מנסה לברוח מעצמך. להיות מה שאחרים רוצים שתהיה. יש לך את כל הכלים להיות "אתה", להיות בגן-עדן, אך אתה מפחד".

השיחה גלשה אל תוך הלילה. לשכנע אותי הוא לא הצליח, אך הוא התגלה לי כאדם פתוח, רגיש ובעל עומק רב, והוא הצליח להדליק אותי. "שמע", אמרתי לו, "איני חושב שמישהו יצליח לשכנע אותי לא להינשא לאותה בחורה. כבר קבענו זמן לחתונה, קנינו דירה והכול כבר סגור. איני מסוגל ואיני רוצה לשנות משהו בעניין הזה. אך בכל זאת, מה עליי לעשות כדי להרגיש יותר שלם עם עצמי?". הוא לא היסס לרגע ואמר לי בקול מלא בטחון: "סע לרבי". "למי?" "שאלתי". "לאדמו"ר מליובאוויטש". נסעתי.

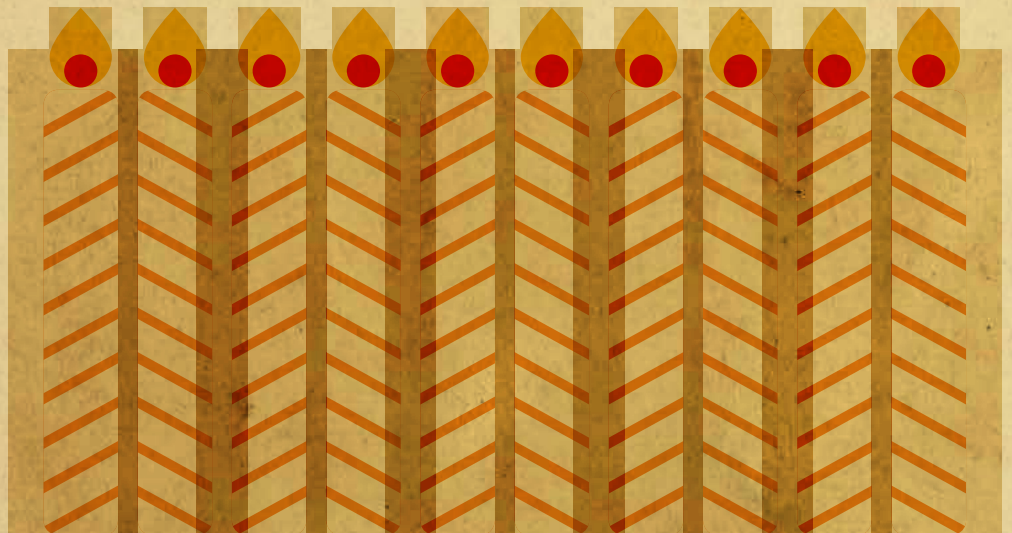
הסוד הוא אנפתיות

לאחר השקעה של זמן וכסף בטיסה ונסיעה, הגעתי לכאן ואז הבהירו לי שלא אוכל להיכנס אל הרבי בחצי שנה הקרובה. אני לא פרייאר ולא התכוונתי לבזבז לריק את הכסף וההשקעה שהשקעתי, והחלטתי לארום לרבי ליד חדרו. כשהדלת נפתחה וראיתי את הרבי, התרגשתי

"עולמנו, עולם של שקר הוא. אומרים "ברוכים הבאים" וחושבים "צאתכם לשלום". מדברים על "דא" ורוצים את ה"הא"

מאוד, אזרתי אומץ ושאלתי: "היכן נמצא ריבוננו של עולם?" מעולם לא ראיתי מבט שכזה. עיניו חדרו אל תוך תוכי, ואז שמעתי אותו אומר לי: "הקדוש ברוך הוא נמצא בכל מקום", וראיתי אותו מרים את ידיו למעלה, ובתנועה סיבובית מוריד אותן כלפי מטה. אומר לך את האמת, התשובה לא סיפקה אותי. זה היה נראה לי פשטני מדי. ואז נפלט לי מהפה: "רבי, אני מתכוון ברצינות!". מיד הצטערתי. הרגשתי שזו חוצפה, אך המילים נאמרו ואי אפשר היה להחזירן. להפתעתי, קיבלתי בחזרה חיוך. כנראה הוא נהנה מהאמת שבמילים הללו. הוא הביט בי ואמר: "אם אתה שואל ברצינות, דע לך שהקדוש ברוך הוא נמצא בתוכך, בתוך לבך", ובאומרו זאת החווה לעבר לבי. באותן שניות הרגשתי שחורר אל תוך לבי "זרם של אמונה". באותן שניות הרגשתי שהתגלה לי מי אני באמת. הייתי בהלם. נכנסתי לבית הכנסת והתפרקתי בככי של דמעות שחרור מתוקות. הרגשה מאד טובה אפפה אותי, כאדם שהגיע הביתה לאחר מסע ארוך ומפרך, ומתנקה מכל הלכלוך והפסולת שנדבקו אליו". אותו יהודי חזר באותו יום לבופלו. מאז ועד היום לא ראיתי אותו ואינני יודע מה היה סופו של הקשר, אבל אני נזכר בו לעיתים קרובות. מנסה לשחזר, לשנן ולהרגיש מה שהרבי אמר לו.

הסוד לאמונה ולחסידות הוא אנפתיות. שאלתו הראשונה של הבחור "היכן נמצא הקב"ה?" לא נשאלה מתוך אנפתיות אמיתית. היא לא נבעה מעומק הלב. הוא ציפה לתשובה אינטלקטואלית, תשובה שלא תפריע לו להמשיך את חייו כמקודם. השאלה השנייה נבעה מעומק לבו, מרצון אמיתי, ולכן היה בה הכוח "למשוך" את התשובה ואת "זרם האמונה" מהרבי. השאלה זיככה והכינה את הבחור להיות כלי מתאים לקלוט בצורה פנימית את תשובתו של הרבי

"ויגש אליו יהודה" - כשאדם רוצה להגיש ולקרב עצמו לקב"ה, יש לו מקודם הגשה למלחמה, היינו מלחמת היצר הרע שעומד ולוחם כנגדו עד שהקב"ה עוזרו ומנצל המלחמה... ואח"כ כשבא לזו המדרגה אז בא לידי הבושה לפני עצמו: מה זו המלחמה שהיתה לו מקודם ועם מי? (בית אהרן)

צלם: אלעזר אמיתי
www.klipot.co.il

נפש בשאלה

שו"ת
הרב יהושע שפירא
ראש ישיבת רמת גן

האם בחירה רעה של האדם בדיעבד נעשתה בהשגחה? מה הכוונה שה' עשה, עושה ויעשה את כל המעשים?

השאלה נוגעת לקושייתו המפורסמת של הרמב"ם, על הידיעה והבחירה. קושיה שהמענה לה, לא נמצא בתחום הלוגי הצר, אלא בשורשים שקודמים ללוגיקה.

הניסיון לתאר עולם שאין בו ניגודים בלתי פתורים, הוא לא רק ניסיון לחיות בפלנטה אחרת, אלא בקוסמוס שאיננו (ביטוי שמבטא סתירה לוגית בפני עצמה...). גם המתמטיקה, החכמה המדויקת ביותר, מכילה הפכים. מחד, היא מתבססת על אקסיומות, ומאידך כל פעולותיה הם היקשים והוכחות. היכולת לשאת הפכים היא הכרחית כשורש לכל חכמה ולכל תפיסת עולם.

אנחנו מאמינים בני מאמינים שה' עשה עושה ויעשה את כל המעשים, ובאופן פלאי של נשיאת הפכים, הוא גם נתן לנו בחירה חופשית. על ידי כך, אנחנו טועמים בכל מעשינו, גם את מעשיו שלו.

היצר לא יפסיק אף פעם. הוא יהיה שם עד הסוף. תמיד אצטרך להילחם, לשמוח ולבכות בגללו. איך אני יכול להצליח להילחם כשאני יודע שזה יימשך לנצח?

זהו אחד התרגילים המבריקים של היצר הרע. כיוון שהוא יודע שבאחד על אחד הוא לא תמיד מנצח, אז הוא מגייס את כל גודריו כנגד כל חייל בורד של צבאות הטוב באדם. היצר הזמני והחולף מגייס את הנצח בכבודו ובעצמו, כשביל להלך עלינו אימים. לא פחות.

מה הוא טוען בעצם? שכל הקשיים שיבואו בהמשך החיים, עומדים כנגד הכוח שלי ברגע זה. האמת היא, שמה שעומד מולי עכשיו זה רק הקושי העכשווי ותו לא. אין כל צורך להילחם היום את מלחמות המחר.

במקום שאצלו יהיה הנצח, ולנו רק את הרגע הזה - בא נהפוך את הרברים: תודיע ליצר הרע שלך שכדאי לו להיכנס ללחץ. הצבא שלך נולד בכל יום מחדש ומעניק לך עוצמות, רעיונות ומחשבות חיוביות. איך משיכה רעה של רגע אחד תוכל לעמוד מול כל אלה? זהירות, עובדים עליך...

מה זה בטחון בה'? אני לא מסוגל וגם לא רוצה לעצום עיניים אל מול המציאות.

מי שלא רוצה לעצום עיניים אל מול המציאות, מוכרח להודות בפיקחון, שהמציאות תלויה על בלימה. הקדוש ברוך הוא מחייה ומנהיג אותה בכל רגע ורגע, בעומק ובחכמה מופלאה שאין שום בריה יכול לעמוד במעמקה. בטחון בה' זו פקחת העיניים, להבין את המציאות ומעמקה ממקור חייה. יחד עם זאת, התורה אינה שוללת את האחריות של האדם אלא מטילה עליו לבחור ולפעול במישורים הריאליים של החיים. כאשר מקשרים את שני צדי המטבע של הביטחון וההשתדלות למקשה אחת, זוכים לטעם הנפלא של שותפות בין ה' יתברך לבין האדם.

e-mail: שאלה בשאלה
054-4530951